

Srovnání nesrovnatelného

Porovnání migračních procesů ve 40. letech 20. století na Benešovsku a Rakovnicku je srovnání dvou naprosto odlišných případů zvůle, jejichž společným jmenovatelem je zejména velké násilí na obyvatelstvu a zpřetrhání jeho dlouholetých vazeb k regionu. Obě tyto události proběhly v jiném časovém období a měly jiné průvodní jevy. Bez ohledu na režim, který měl vystěhování na svědomí, bez ohledu na jeho rozsah, na využití prostoru, míru poškození majetku a jakékoliv jiné atributy bylo zejména tragédií pro obyvatele.

Geografický rámec obou akcí je velmi rozdílný. Zatímco cvičiště na Neveklovsku bylo jasně ohraničeno řekami Vltavou a Sázavou, státní silnicí a železniční tratí, obce vystěhované na Rakovnicku, konkrétně v okolí Jesenice, byly vybrány na základě národnostního kritéria. Globálním měřítkem proto může být hlavně proměna krajiny. Z kulturní, hospodářsky využitě a využitelné se proměnila v krajinu mrtvou. Na Neveklovsku se sice krajinný ráz nestačil za několik let existence vojenského cvičiště zásadně změnit, ale produktivita zemědělské půdy se velmi snížila a trvalo dlouhou dobu, než se obnovila. Na Jesenicku krajina chátrala postupně a v dlouhém časovém období.

Shodu nelze najít ani ve využití vysídleného území k nějaké další činnosti. Zatímco Neveklovsko bylo vystěhováváno účelově, mělo zvláštní postavení a správu v rámci Protektorátu Čechy a Morava, v případě Jesenicka bylo vysídlení národnostním aktem, politickou zvůlí podporovanou většinou českých obyvatel s plánovaným následným dosídlením tohoto území Čechy. Vzhledem k tomu, že vysídlení provedly dva ve svých dogmatech protichůdné režimy, vypovídá to nikoliv o podobnostech v ideologickém slova smyslu, ale o zřůdnosti jakéhokoliv totalitního režimu a shodných důsledcích jak komunismu (socialismu), tak nacionálního socialismu (nacismu).

Mají tedy obě území společné osudy? Jejich obyvatelé bezpochyby ano. Shodný je i dlouhodobý dopad na krajinu a společnost, mnohdy patrný do dnešní doby. Veškerá ostatní porovnání však nejsou na místě.

www.posazavi.com
www.rakovnickesudety.cz

Vydala Posázaví o.p.s., Zámek Jemniště 1, 257 01 Postupice v roce 2011
nákladem 2500 ks v rámci realizace projektu spolupráce „Společné osudy“
• Fotografie poskytl Státní okresní archiv Benešov • Grafická úprava: Václav Pošmurný • Tisk: Pavel Fuksa – GraTypoPrint • Autoři textů: PhDr. Jaroslava Tůmová, Mgr. Michal Sejk

Projekt Společné osudy mapuje vystěhování Neveklovska a Rakovnicka za druhé světové války a po ní

Projekt připravily společnosti Posázaví o.p.s. a Rakovnicko o.p.s. Oba regiony musely v minulosti z politického rozhodnutí opustit tisíce lidí. A oba regiony se s následky násilného odsunu dodnes prakticky nevzpamatovaly. Cílem projektu nebyla honba za senzacími, ale snaha přiblížit současné generaci minulost obou území.

Na Neveklovsko Němci přišli, z Rakovnicka se museli vystěhovat

Psal se rok 1942, Evropu pustošila druhá světová válka. Na Neveklovsku, mezi Vltavou a Sázavou, začalo vznikat vojenské cvičiště jednotek SS o rozloze 44 000 hektarů. Ustoupilo mu na 70 obcí a 180 osad. Vystěhovat se z nich muselo téměř 18 000 lidí, nepřímé následky této akce ale pocítilo o 10 000 lidí víc. Kdo nastoupil na místa vysídlenců, nastěhoval se do jejich domů a statků? Jaké vojenské školy na cvičišti působily, jaký byl systém jejich výuky? Především na tyto otázky projekt odpovídal.

V rámci projektu se podařilo shromáždit stovky nejrůznějších písemných, fotografických i filmových materiálů, byť se v mnoha případech jednalo jen o pouhý torza dokumentů. Realizátoři se z nich pokusili sestavit mozaiku obrazu všedních dnů na cvičišti. Výsledkem je kniha a DVD nazvané Cvičiště Benešov VSTUP ZAKÁZÁN!!

Další násilné stěhování nastalo po druhé světové válce. Z Rakovnicka muselo v letech 1945 a 1946 odejít více než 5 000 lidí. Kolik jich bylo přesně, nikdo neví, protože studie na toto téma neexistují. Odsun postihl především obce v západní části regionu přivtělené v roce 1938 na základě Mnichovské dohody k Německu. Němci v nich tvořili více než 90 procent obyvatelstva.

S negativními důsledky poválečné výměny obyvatel se tyto obce potýkají dodnes. Utrpěl jejich vzhled, hlavně však přišlo o svou identitu. Některé se úplně vyhladily, vyhnáním Němcům zbylo z celého majetku jen 30 kilogramů nejn nutnějších věcí, které si směli vzít s sebou, a o ty většínou stejně přišli při transportu do Německa. Do „vesnic duchů“ po nich přišli noví lidé a nechťenou německou minulost pohřbili. Co z ní zbylo dodnes? A stojí vůbec za to se jí zabývat? I to se autoři projektu pokusili objasnit. Odpovědi shrnul Roman Hartl do knihy Většinové německé obce Rakovnicka po roce 1900.

SPOLEČNÉ OSUDY

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Příčiny na Rakovnicku

Důsledky

Důsledky

Příčiny u Posázaví